

«Արտակարգ իրավիճակներում հայտնված հայերի հիմնախնդիրների վերհանման, դրանց կարգավորման հարցում փոխգոչձակցություննում Հայաստան-Սփյուռք միասնության ապահովումը»

Այս Թեման, իրականութեան մէջ երեք մասերու կը բաժնուի: Առաջին մասին մէջ կը խնդրուի պարզել Հայերու ` Արտակարգ վիճակներու հիմնախնդիրները: Այսինքն երբ հայ հասարակութիւնը կ'ենդարկուի հիմնական և արմատական այսինքն կեանքի և մահու պարագաներու դիմաց:

Այս արտակարգ երեւոյթները, միօրինակ յայտնութիւններ չեն, այլ զանազան կերպերով կ'արտայատնուին երբեմն ներքին քաղաքական փախումներով, ինչպէս 1958ի Լիբանանի ներքին քաղաքական փախումներու ընթացքին, հայերը իրարու մէջ բաժնուելով իրար սպանեցին, և դարձան աղբիւր բազմաթիւ հայ ընտանիքներու քայքայումին: Կամ դարձեալ Լիբանանի 1975ի ներքին պատերազմին, այս անգամ Իսլամ Քրիստոնեայի միջեւ, Հայերը սկսան արտագաղթել դէպի օտար երկրներ: Այստեղ ըս հայ ընտանիքը օտարութեան մոռիկի մէջ բաժան բաժան եղաւ, թողնելով իր ետին որբեր, լքուած երիտասարդներ և զանազան աղետներ:

Վերջապէս, երրորդ Արտակարգ եւ անապահով վիճակ մըն ալ կայ, որ է կանխամտածուած հալածանքը, որ է նորագոյնը և որուն ենթարկուած է մեր հայ ժողովուրդը: Այս վերջինը իր կարգին կը բաժնուի երկուքի. մին նախամտադրուած քաղաքական հալածանք, իսկ միւսը զուտ կրօնական: Հայ ազգս երկրորդ վիճակի ենթարկուած է աւելի քան մէկ անգամ:

Կրօնական հալածանքը մեր Հայ ժողովուրդի ճակատագիրն է: դարեր ամբողջ կրած ենք եւ դեռ մինչեւ այսօր կը շարունակենք կրել կրօնական պատկանելիութեան պատճառաւ, մահ և տեղահանութիւն: Առաջինը 1915ի մեծ եղեռնը, իսկ վերջին երկու տասնեակներուն արձանագրուած Արձախի, Լիբանանի, Իրաքի եւ այս օրերուն Սուրիոյ քաղաքական, համայնքային եւ մանավանդ կրօնական պատերազմը հազարաւոր հայ ընտանիքներ, սպանուեցան, տեղահանուեցան, եւ շատ շատերը ցիր ու ցան եղան զանազան օտար երկիրներու մէջ: ինչ ինչ հայ ընտանիքներ քայքայուեցան, քանդուեցան: Սակայն այս ահաւոր չարիքէն հետ պէտք է յիշել շատ մը բախտաւոր հայերու պարագաները, որոնք վերջացան Մայր Հայրենիքի մէջ:

Երկրորդ մասը կը կեդրոնանայ Արտակարգ պարագաներուն, Փոխգործակցությունը»

Յիրաւի նման արտակարգ պարագաներուն, ինչպէս վերեւ թուեցի, Լիբանանեան, Իրազէքն և այսօր Սուրիոյ պատերազմներուն ընթացքին փոխգործակցութիւնը միշտ եղած է երբեմն անչգոտ միջոցներով ինչպէս 1958, 1975ի զկիսքները, հայերը իրարու հետ գտան կերպեր հայ վնասուած անհատներուն կամ ընտանիքներու շտապ օգնութեան

հասնիլ: Անտարակոյս կարելի չէ թուել Հայաստանի ներդրումները այն տարիներուն քան Սովետ Միութիւնն էր դեռ, սակայն ի հեճուկս այդ պայմաններուն, նորէն որոշ օգնութիւններ հասան Լիբանան: Մինչ այն հայերը միջհամայնքային խորհուրդ մը ստեղծաց էին, օգնելու բոլոր վնասողներուն ըստ պահանջի: Նոյն ատեն Հայ կաթողիկէ համայնքը Քարիդաս հիմնեց օգնելու բոլորին առանց խտրականութեան:

Ավելի ուշ Իրաքի պատերազմը սկսաւ ու դարձեալ նոյն ու նման պարագաներու դիմաց գտնուեցան շատեր, բայց մանաւանդ հայերը: այս անգամ հայերը գաղթեցին դէպի Յորդանան եւ քիջեր դէպի Հայաստան: (բոլոր պատմածներս իրական ապրուած ու աշխատած եմ անոնց համար):

Այս բոլոր դժբախտութիւններուն մէջ ամենէն բախտաւորը եղաւ Սուրիահայը: Ան ունեցավ ամէն օգնութիւն, ինամբ, միջոց նուազագոյն վնասը կրելու, Սուրիոյ ներկայ պատերազմէն: ի հակասութիւն դժուար պայմաններուն, ու արհաւիրքներուն, սուրիահայերը ունեցան նորանկախ մայր հայրենիքի, որպէս հարազատ մայր ինամբք իր օտարութեան մէջ ապրող որդիներուն:

Չեմ ուզեր գովքը հիւսել Հայաստանի, բայց չեմ ուզեր նայել անտեսել Սփիւռքի նախարարութեան կատարած բոլոր աշխատանքները դիրացնելու սիրիահայերու կեանքը հայրենիքէն ներս: Ոչ որպէս Առաջնորդ միայն այլ և որպէս Քարիդաս Արմինեայի նախագահ, ակնատես եւ համագոչծակցող եղած եմ այս վերջին տարիներու: Նոյնպէս այս առնչութեամբ Քարիդասը փոխգործակցեցաւ Հայաստանի մէջ գտնուող բարեսիրական և պետական հաստատութիւններուն հետ միասին մասնագիտական բարձր որակով ծառայեցին մեր քոյր և եղբայրներուն:

Ահա համառօտ նկարագրութիւն մը փոխգործակցութեան:

Գալով Թեմայիս վերջի մասին, Սփիւռք Հայաստան Միասնութեան ապահովման մասին խօսելու համար մի անձնական նկատողութիւն մը ունիմ.

Այս օրերուն շատ խօսուեցավ Փոխադարձ Վստահութեան, միասնականութեան և Պատասխանատվութեան մասին: Ցանկալի իրողութիւն մըն է բայց անկարելի է քանի, (և հոս կ'ուզեմ խնդրել ներողամտութիւնը ներկաներուն: Ոչ մէկ յետին միտք և ոչ մէկ ակնարկում, այլ պարզապէս անձնական համոզումս է հիմնուած 45 տարիներու փորձառութեանս այս կրօնական և ազգային կեանքիս) Հայ ազգս, ըստ իս հոգեբանական բարթոյթէ կը տառապի: Այս բարթոյթը կը կոչուի ՀՍՏՌԱԾՄԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆ: Այս հիւանդութիւնը կը գտնուի ընդհանրապէս փոքրամասնութիւններու մօտ:

Արդ, դարձեալ անձնական տեսութիւն: